

LBRIS

We know
books

IONUȚ
,
COJOCĂRU

—•••—

RECEP
TAYYIP
ERDOĞAN

Omul politic

EDITURA
CREATOR

BRAȘOV, 2026

CUPRINS

PREFAȚĂ <i>de Prof. univ. dr. Ioan Scurtu</i>	9
INTRODUCERE	17
1. Geneza erdoğanismului: de la periferia religioasă la centrul puterii (1954-2002)	33
2. AKP între reformă, hegemonie și reconfigurarea statului turc (2002-2007). Consolidarea puterii.....	47
3 Apogeul puterii și sfârșitul iluziei: „modelul turc” între hegemonie și ruptură (2007-2013)	61
• Hegemonia sub presiune: tensiuni latente și începutul fracturii	75
• Protestele Gezi, escaladarea tensiunilor și fractura statului, 2013	87
• 17-25 decembrie 2013. Clătina regimului	94
• Epurări, reconfigurarea statului și consolidarea noului regim (2014-2015).....	105
4. Protest, represiune și ruptură structurală: Turcia între Gezi și prăbușirea procesului de pace (2013-2016)	113

- Ruptură, revenirea violenței și reconstrucția autorității prezidențiale (2014-2015) 118
  - Eșecul loviturii de stat din 2016 și nașterea noii ordini prezidențiale. Nașterea unui nou regim 126
  - De la contralovitură la reconstrucția sistemului politic (2016–2017) 140
5. Sistemul prezidențial și restructurarea totală a statului (2017-2018). Epoca consolidării personale și a reconfigurării instituțiilor fundamentale ale Republicii 145
- Economia, statul și societatea sub noul regim prezidențial 151
  - Anul 2019 și începutul fracturării regimului: Istanbul, Yavaş, anularea alegerilor și pierderea metropolelor 157
  - Împotriva tuturor 161
  - Autocratizarea sistematică a statului și ordinea erdoğanistă 168
6. 2018: Nașterea unui nou regim. Un președinte în căutarea unui stat pe măsura ambițiilor sale 179
- Șocul electoral, prăbușirea mitului invincibilității și începutul contraofensivei prezidențiale 183
  - Pandemia, prăbușirea economică și recalibrarea geopolitică (2020-2023): între supraviețuire politică și renașterea autoritarismului prezidențial 188

7. După 2023: Consolidarea autoritarismului prezidențial, prăbușirea opoziției și noua arhitectură a puterii în Turcia	195
• Ofensiva totală asupra opoziției, instrumentalizarea justiției și redefinirea spațiului politic (2024-2025).....	200
• Un sistem închis: Recalibrarea regimului, redefinirea opoziției și intrarea Turciei într-un nou ciclu autoritar	208
8. Statul erdoğanist: remodelarea Republicii în al doilea secol	213
• Politica externă coordonată de Erdoğan.....	222
• Rețelele economice, remodelarea statului, islamo-naționalismul și consolidarea puterii erdoğaniste.	228
• După 25 de ani:.....	240
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:	271
• Surse internet:.....	274

PREFAȚĂ

După ce în 2016 a publicat volumul *De la Atatürk la Erdoğan*, Ionuț Cojocaru, unul dintre puținii istorici români care cunoaște limba turcă și s-a specializat în istoria contemporană a Turciei, a continuat cercetarea documentelor și a altor surse pe baza cărora a realizat această monografie privind activitatea liderului politic care, de aproape un sfert de secol, se află în fruntea unuia dintre cele mai mari state de pe glob.

Fostul Imperiu Otoman, devenit de la mijlocul secolului al XIX-lea „bolnavul Europei”, a trecut printr-o perioadă critică la sfârșitul Primului Război Mondial. În acel context, Mustafa Kemal a preluat puterea, sprijinindu-se pe armată, punând capăt Sultanatului și Imperiului Otoman. Prin reforme fundamentale a pus bazele Turciei moderne, un stat laic în care 98% dintre locuitorii săi erau musulmani. A devenit un lider politic popular și respectat, iar în 1934 a primit numele de Atatürk, părintele turcilor. A murit la 10 noiembrie 1938, iar succesorii săi au continuat politica întemeietorului Republicii, impunând un regim autoritar în care armata era garantul kemalismului. După cel de-al Doilea Război Mondial, armata a recurs la numeroase schimbări de guverne și lovituri de stat, care au erodat situația politică, socială și economică a Turciei.

Pe acest fond s-a remarcat Recep Tayyip Erdoğan (născut în 1954), care, în 1976, a fost ales în fruntea unei organizații

de tineret, iar după lovitura de stat din 1980 a intrat în politica „mare”, promovând politica lui Atatürk, dar cu o deschidere spre valorile turcești tradiționale (istorice) și un islamism politic moderat.

În cartea sa, Ionuț Cojocaru evidențiază calitățile lui Erdoğan: carismă, capacitatea de a atrage susținători, talent oratoric, fermitate în promovarea programului său. În 1994 a câștigat alegerile pentru Primăria orașului Istanbul, cel mai important oraș al Turciei, remarcându-se prin importante acțiuni vizând dezvoltarea și modernizarea fostei capitale a Imperiului Otoman, fapt ce a contribuit la creșterea prestigiului și influenței sale politice.

Poziția sa nu era acceptată de armată, iar în 1998 a fost arestat și condamnat la patru luni sub acuzația de instigare la islamism, deoarece a recitat în fața susținătorilor săi o poezie care conținea versurile: „Minaretele sunt baionetele noastre, moscheile cazărmile, iar credincioșii soldații noștri”.

Erdoğan s-a avântat cu curaj în viața politică, înființând în 2001 Partidul Justiției și Dezvoltării (AKP), cu un program care preconiza recuperarea demnității naționale, orientarea statului în direcția paneuropeană și pro-reforme. AKP a obținut importante succese electorale, fapt ce l-a propulsat pe liderul său în funcția de prim-ministru, pe care a îndeplinit-o din 14 martie 2003 până la 28 august 2014.

În cartea sa, Ionuț Cojocaru relevă faptul că Erdoğan a acționat cu multă dibăcie pentru o „reconfigurare a structurilor de putere”, realizând o desprindere de kemalism printr-o „islamizare simbolică”, limitând rolul armatei și promovând democrația întemeiată pe votul popular. În același timp, a implicat Turcia în politica internațională, dobândind un loc important

în Orientul Mijlociu, Balcani și Caucaz, devenind o punte între Orient și Occident. În 2005 a deschis negocierile pentru aderarea Turciei la Uniunea Europeană.

Ionuț Cojocaru apreciază că, prin politica sa, Erdoğan a dobândit o largă popularitate, fiind receptat ca „liderul providențial, un politician persecutat, dar moral, eficient și în același timp familiar societății conservatoare”. În anii 2002-2007, Turcia a cunoscut o importantă dezvoltare prin „demnitate economică”, PIB-ul său s-a dublat, fapt ce a asigurat o creștere a nivelului de trai al populației, iar învățământul și cultura au beneficiat de importante subvenții. În alegerile din iulie 2007, AKP a obținut o victorie clară, fapt ce demonstra susținerea electoratului pentru acest partid și liderul său.

Pe de altă parte, militarii erau extrem de nemulțumiți, deoarece li se diminuea rolul de apărători ai laicității statului pe care îl avuseseră din vremea lui Atatürk. Concentrarea puterii în mâinile unei persoane a generat reacția negativă a unei părți a intelectualității turce, a Occidentului oficial, precum și a „societății civile”, promovată de George Soros.

Conflictul a izbucnit în 2013 de la un fapt minor: reconstruirea unei cazărmi militare din vremea Imperiului Otoman pe vechiul loc din centrul Istanbulului, care devenise parc public. În primăvara și vara anului 2013, pe tot cuprinsul Turciei s-a desfășurat un val de manifestații împotriva regimului condus de Erdoğan. Tinerii protestatari, vădit inspirați de surse occidentale, au instalat corturi în centrul Istanbulului, fapt dublat de o campanie mediatică internațională extrem de puternică. Metoda corturilor fusese practică de ONG-urile sorosiste în 1989 la Beijing și în 1990 la București, însă fără succes, dar

avea să aibă câștig de cauză la Kiev (noiembrie 2013 - februarie 2014).

Președintele Erdoğan a declarat că acțiunile împotriva sa erau orchestrate de Fethullah Gülen, care a constituit un „stat paralel”, fiind sprijinit de SUA. El a ținut să afirme că Turcia era o țară independentă, nepermițând amestecul în treburile sale interne, fapt ce a condus la deteriorarea relațiilor cu SUA și UE. Pe contestatarii interni îi numea „copiii privilegiați epocii seculariste”, adică ai kemalismului. Forțele de ordine au dat foc corturilor, au folosit gaze lacrimogene și jeturi de apă, au făcut numeroase arestări, reușind să pună capăt manifestațiilor ostile președintelui. Au urmat imediat ample epurări, inclusiv din rândul poliției și justiției.

Pentru consolidarea și legitimarea puterii sale, Erdoğan a recurs la modificarea Constituției și introducerea prevederii ca președintele Republicii să fie ales direct de popor, prin vot universal. Desfășurate într-o atmosferă tensionată, alegerile din august 2014 au fost câștigate de AKP, dar fără a obține majoritatea parlamentară pe care o deținea de 13 ani. În noiembrie 2015 s-au organizat alegeri anticipate prin care partidul președintelui a înregistrat scorul dorit. Astfel, Erdoğan avea puteri depline pentru conducerea statului (Președinție, Parlament, Guvern). Pe lângă măsurile luate împotriva opoziției interne, Erdoğan a ținut să declare: „nu vom permite niciunui centru de putere străin să ne dicteze direcția”, iar negocierile de aderare la UE s-au blocat. În 2014, CEDO a prezentat guvernului de la Ankara 101 hotărâri privind încălcarea drepturilor omului în Turcia.

A urmat o perioadă tensionată, generată de intensificarea campaniei împotriva lui Erdoğan, desfășurată atât pe plan

intern, cât și internațional. În fruntea opozanților se afla Fethullah Gülen, care se autoexilase din 1999 în SUA. El susținea că „democrația nu înseamnă doar alegeri” și a acționat, după modelul lui Soros, pentru constituirea unor structuri complexe prin care milita pentru o „societate deschisă”. În cartea sa, Ionuț Cojocaru menționează că în peste 170 de țări s-au înființat școli și universități care acordau burse pentru elevi și studenți, s-au constituit sute de fundații, biblioteci, trusturi mass-media etc. Prin acestea era combătut naționalismul și se promova un nou tip de societate în care accentul era pus pe drepturile omului.

La rândul lor, statele occidentale criticau politica lui Recep Tayyip Erdoğan pentru că nu respecta normele democratice, dar, în fond, deoarece nu acceptau ca Turcia să devină o mare putere care să aibă un rol important pe arena internațională, mai ales în lumea arabă, și nici să le concureze din punct de vedere militar.

Pentru răsturnarea lui Erdoğan s-a pus la cale o lovitură de stat militară, care a izbucnit în noaptea de 15 iulie 2016. Au fost folosite avioane, tancuri, unități militare bine înarmate și s-a trecut la ocuparea instituțiilor de stat. În acele momente dramatice, președintele se afla în stațiunea Marmaris, la 722 km de Istanbul. O jurnalistă a reușit să-i ia o declarație, înregistrată cu telefonul mobil, prin care s-a adresat cetățenilor, cerând salvarea Patriei. Apelul său a fost: „Ieșiți în piețe!” Spre surprinderea complotiștilor, milioane de oameni au ocupat piețele și străzile marilor orașe, fapt ce a dus la eșuarea complotului. Acest fapt l-a determinat pe Erdoğan să afirme că „pentru prima dată în istoria Republicii, poporul a oprit tancurile”. Apreciind că

„poporul” l-a salvat, Erdoğan a declarat: „eu trebuie să salvez statul”.

Erdoğan a apreciat că lovitura de stat a fost realizată de adepții lui Fethullah Gülen și a cerut SUA ca acesta să fie extrădat pentru a fi judecat în Turcia, dar Washingtonul nu a dat curs solicitării. Din inițiativa lui Erdoğan a avut loc o amplă epurare a aparatului de stat, prin destituirea și arestarea mai multor mii de ofițeri, funcționari publici, profesori universitari, juriști, ziariști etc. Ionuț Cojocaru menționează că în primele luni după eșuarea loviturii de stat au fost concediați sau suspendați peste 150 000 de angajați ai statului, iar 50 000 de persoane au fost arestate. Represiunea a fost condamnată de SUA, UE, precum și de globaliștii sorosiști, între care și cei din România.

Potrivit concepției sale, Erdoğan a susținut că numai prin alegeri se poate decide soarta Turciei. Ca urmare, în aprilie 2017 a fost organizat un referendum prin care Turcia a trecut, oficial, la regimul prezidențial. Peste un an, în iunie 2018, au avut loc alegeri generale soldate cu victoria AKP. Candidând pentru funcția de președinte, Erdoğan a fost ales cu 52,6% din totalul voturilor exprimate. Cu tot autoritarismul regimului, opoziția a continuat să fie activă și a câștigat alegerile locale din 2019 în mai multe mari orașe, inclusiv Istanbul și Ankara.

Având depline puteri, președintele a trecut la reorganizarea instituțiilor publice și, în primul rând, a armatei, care a încetat să mai aibă un rol politic. Kemalismul a fost, practic, abandonat. Noul regim a realizat o conexiune cu trecutul, socotindu-se continuatorul istoric al marelui Imperiu Otoman, inclusiv al tradițiilor sale religioase. În 2023, Erdoğan a câștigat un nou mandat, fapt ce demonstrează că linia sa politică beneficia de o largă susținere, fiindcă se considera, așa cum menționează Ionuț

Cojocaru, „singurul lider capabil să garanteze supraviețuirea republicii”.

Pentru anul 2023, care marca 100 de ani de la întemeierea Republicii, președintele a lansat programe grandioase, a căror realizare a făcut din Turcia un stat modern, prestigios, care primea anual milioane de turiști. În anul 2023, Erdoğan a obținut, prin vot, al treilea mandat de președinte, cu un program în care se invoca voința națională și unitatea musulmană în fața amenințărilor interne și externe.

Reacțiile internaționale împotriva regimului autoritar din Turcia și-au pierdut din acuitate, marile puteri occidentale având propriile lor probleme de rezolvat. În același timp, au trebuit să ia act de faptul că Turcia devenise un factor activ pe arena internațională, avea o reală influență în lumea arabă și în cea musulmană în general. NATO și UE au acceptat faptul că Turcia a refuzat să aplice sancțiunile stabilite împotriva Rusiei, care a invadat Ucraina în 2022. Erdoğan a fost acceptat ca un aliat necesar de SUA, care a luat în considerare faptul că această țară avea cea mai numeroasă armată dintre statele NATO. La rândul ei, UE căuta să evite afluirea spre statele membre a milioane de emigranți staționați în Turcia.

După temeinica analiză a faptelor istorice, Ionuț Cojocaru conchide în cartea sa că „modelul construit de Erdoğan nu poate fi încadrat în tipologiile clasice ale regimurilor autoritare sau democratice”. Esențiale și specifice sunt autoritarismul electoral, naționalismul islamic hibrid, economia dependentă de partidul aflat la putere, iar în plan extern refuzul de aliniere doctrinară.

Datele concrete demonstrează că, prin politica sa, Erdoğan a contribuit la dezvoltarea și modernizarea Turciei, fiind mai întâi

un continuator al lui Mustafa Kemal Atatürk, apoi promovând o concepție proprie bazată pe apelul la votul popular. Într-o țară fără tradiții democratice, acesta a reușit să câștige trei mandate de președinte. Ca urmare, Erdoğan este plasat „în categoria liderilor globali care au reușit să creeze un sistem personalizat, adaptat societății, capabil să reziste crizelor și să transforme vulnerabilitatea în putere”.

Am parcurs cu interes și cu plăcere această carte și îi asigur pe cititori că Ionuț Cojocaru a realizat o monografie documentată, bine scrisă, de o certă valoare științifică.

Prof. univ. dr.

Ioan Scurtu

INTRODUCERE

În Turcia lui Erdoğan există o prăpastie între simpatizanții săi și ceilalți, care cred într-o Turcie apropiată de valorile occidentale. Atât de multe au fost arestările, încât ele nu mai sunt „breaking news”, ci știri care informează în tăcere. Se transmite, astfel, un semnal că regimul nu glumește cu cei care se răzvrătesc. Atât de mult s-a schimbat Turcia în cei 25 de ani, încât nu mai poate redeveni precum a fost. Analiza noastră scoate în evidență un tipar de acțiune care a consolidat controlul politic total. Ea poate da de gândit și poate transmite și altor state tipare în acest sens.

Această carte s-a construit treptat, pe fondul unei experiențe directe, care vine să completeze celălalt volum, *Turcia de la Atatürk la Erdoğan*, pe care l-am publicat în 2023. Ca istoric, de-a lungul timpului am avut ocazia să-l cunosc pe subiectul cărții și pe mulți dintre politicienii din jurul său. În desele stagii de cercetare în Arhivele din Ankara, ca participant la diverse conferințe, dar și ca cercetător al spațiului turc, am călătorit de zeci de ori în Turcia. Pot spune că sunt puține orașele pe care nu le-am vizitat. Ca atare, am încercat să înțeleg, să corelez și să ofer celor interesați imaginea unei țări așa cum este, și nu așa cum este ea prezentată. Pentru că turcii se pricep să facă marketing, să se promoveze și să creioneze o imagine idilică a țării lor. Demersul nostru este să trecem dincolo de marketing și să cunoaștem Turcia naturală. Cu bune și mai puțin bune.

În anul 2024, lucrând împreună cu Romeo Couți la un volum dedicat Turciei lui Recep Tayyip Erdoğan și relațiilor turco-române („*Lebăda neagră de pe Bosfor. România, un pașalâc virtual*”), am inclus în cercetarea noastră două spații profund simbolice pentru biografia și imaginarul politic al cuplului prezidențial: Siirt, orașul lui Emine Erdoğan, dar și orașul de care se leagă începutul lui Erdoğan, și Rize, regiunea natală a președintelui.

Aceste deplasări nu au fost simple vizite documentare, ci contacte directe cu un teritoriu în care loialitatea politică, identitatea locală și puterea statului se suprapun până la confuzie, iar președintele turc nu este doar un lider, ci un simbol. Cum este perceput „omul lor” de cei din orașul liderului? Ce părere au cei care l-au cunoscut? Au fost curiozități care au contribuit la creionarea tabloului liderului.

Pe de altă parte, am încercat să gădesc și zonele care ar fi putut influența copilăria lor, cât și legăturile transmise prin părinți copiilor lor, născuți și școliți la Istanbul.

Aflat în Rize și cunoscând faptul că există o universitate cu numele său, înființată din 2006, nu am rezistat tentației de a o vizita.¹ Mai ales că are și o facultate de istorie. Am solicitat aprobarea pentru o vizită, iar după aprobarea conducerii am fost așteptați într-un spațiu de protocol al universității. Pe parcursul discuțiilor am fost acuzat de „terorism” și m-am aflat, pentru un interval scurt, dar intens, sub posibilitatea reală a arestării. Nu a existat provocare, discurs politic sau gest ostentativ. Nu am adus în discuție numele președintelui. Eram doar un cercetător

---

1. Dintre colegii liderului turc, pe lângă el, doar doi dintre ei și-au mai dat numele unor universități în timpul vieții lor: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Binali Yıldırım Üniversitesi (fost prim-ministru), Abdullah Gül Üniversitesi (fost președinte).

străin, cu articole critice față de liderul turc. M-am gândit că, fiind străin, pot afla anumite lucruri, mai ales de la istoricii care predau într-o universitate care poartă numele președintelui. Care este atmosfera în acea facultate de istorie? Poate întâlnesc și studenți, să pot dialoga cu ei etc. Este interesant pentru mine să aflu cum se raportează istoricii turci la unele evenimente definitorii din istoria lor națională, cât mai contează Atatürk, cum se raportează istoricii de origine kurdă etc. Am fost bine primiți, dar, pe parcursul întâlnirii, unul dintre istoricii care ne-a primit, ne-a îmbrățișat chiar, a început să transpire; i-am văzut mâinile tremurânde, fața era deja palidă. A cerut imperativ să ștergem fotografiile făcute împreună. Cunoscând paranoia transformată într-o stare de fapt, am acceptat ștergerea fotografiilor și, după o discuție în afara sălii de primire, am plecat cu teama de a nu fi arestați din cauza acuzației, destul de grave, de terorism.

În fapt, m-am gândit că acel profesor putea fi acuzat, la rândul său, de terorism, dovada fiind o fotografie cu mine. Ca atare, chiar dacă nu mi-a plăcut gestul, l-am înțeles. Am înțeles cum funcționează universitățile în Turcia, cum este coordonat mediul științific (Katip Çelebi University din İzmir și Şırnak University sunt cazuri în care nepotismul este un fapt mult mai pregnant decât în celelalte), care nu poate avea întrebări ce să difere de directiva trasată.

Ajuns la hotel, am dat un interviu jurnalistului Romeo Couți, cu rugămintea să-l publice doar în cazul în care voi fi reținut. Fie la hotel, fie la aeroportul din Rize sau la cel din Istanbul.

Experiența nu s-a încheiat odată cu părăsirea orașului Rize. Drumul spre Istanbul a fost traversat de o teamă difuză, persistentă, dificil de formulat rațional, dar imposibil de ignorat:

așteptarea unei opriri, a unei interogări, a unei intervenții a aparatului de securitate.² Într-un regim în care ambiguitatea funcționează ca instrument de control, incertitudinea devine ea însăși o formă de presiune. Știam că mulți jurnaliști fuseseră reținuți înaintea mea. Abia în momentul decolării avionului spre București, când aeronava a părăsit spațiul aerian turc, s-a produs clarificarea tăcută a situației: nu eram o miză politică suficient de importantă pentru a justifica un gest represiv.

Această constatare, liniștitoare la nivel personal, a fost, paradoxal, revelatoare la nivel analitic. Ea spune mult despre funcționarea puterii în Turcia de astăzi: despre selecția atentă a țintelor, despre economia fricii și despre modul în care presiunea simbolică poate fi exercitată fără a fi nevoie de sancțiuni concrete. Episodul de la Rize nu a fost un accident, ci un simptom al unui climat în care universitatea, istoria și cercetarea sunt tolerate doar în măsura în care nu devin interogații incomode.³ Te întrebi care mai este rolul intelectualului în Turcia? Sau cum poate un intelectual să se mai exprime pe diferite teme care nu sunt în direcția trasată de conducerea statului?

Această carte este rezultatul unei duble obligații: una intelectuală și una morală. Intelectuală, pentru că Recep Tayyip Erdoğan nu poate fi înțeles nici prin hagiografie, nici prin demonizare schematică. Morală, pentru că experiența directă a

-
2. La Diyarbakır am fost chestionat pe aeroport într-un mod inacceptabil pentru ofițerii de securitate, dar după câteva contre verbale, am fost lăsat în pace. Pentru detalii despre oraș, puteți citi aici: <https://ionutcojocaru.ro/2024/02/09/diyarbakir-kurzii-si-problemele-lor-cu-turcii/>
  3. Faptul că universitățile pun la dispoziția cadrelor didactice locuințe de serviciu transformă securitatea profesională într-o chestiune de dependență materială. Într-un climat universitar politizat, această dublă vulnerabilitate – profesională și locativă – poate conduce la autocenzură și conformism, profesorii fiind conștienți că pierderea postului implică adesea și pierderea locuinței.

presiunii, chiar și episodice, te obligă să abandonezi explicațiile sterile și să încerci să surprinzi realitatea așa cum este, nu așa cum se dorește să fie percepută.

Nu mi-am propus să construiesc un portret caricatural și nici să particip la retorica polarizantă care domină adesea discursul despre Turcia. Am încercat, în schimb, să-l prezint pe Erdoğan ca produs al unei istorii politice specifice, al unor traume colective, al unei culturi a puterii și al unui proiect de stat care a reconfigurat profund instituțiile, societatea și raportul dintre autoritate și libertate. Dar și ca actor care a împins deliberat limitele până în punctul în care istoria devine o problemă de securitate, iar cercetarea, un act suspect. Să-l prezint cu părțile sale pozitive. Pe baza propriilor sale decizii. Să-l înțeleg. Iar cei 25 de ani de când conduce Turcia ne oferă o paletă largă la prima vedere, dar destul de limitată cu privire la strategia politică.

În acest volum nu ne-am propus să scoatem în evidență miile de arestări, epurări sau concedieri din Turcia. Acestea nu sunt greu de găsit, iar lecturarea lor produce inevitabil o imagine destul de șubredă a unui stat care se proiectează ca țara cu cele mai mari ajutoare umanitare. Controlul mass-media nu este doar o acuzație fără acoperire. Sute de jurnaliști se află în închisoare, iar alții în exil. Mulți dintre politicienii cunoscuți ca competitori ai președintelui turc se află azi în afara jocului sau în închisoare. De cealaltă parte, în Turcia s-a construit mult: căi ferate de mare viteză, poduri peste Bosfor sau Dardanele, viaducte, un tunel pe sub Bosfor, ansambluri rezidențiale, aeroporturi, autostrăzi, și se lucrează la proiectul Kanal Istanbul, care va uni Marea Neagră cu Marea Marmara⁴ etc. Dar, cel

---

4. Acest proiect a fost inspirat de Canalul Dunăre – Marea Neagră. Pentru mai multe detalii: <https://ionutcojocar.ro/2017/08/12/istoricul-construirii-canalului-dunare-marea-neagra/>

mai important, s-au construit speranțe. S-au vândut promisiuni precum că Turcia va intra în primele 10 economii ale lumii, că Turcia va deveni un stat puternic și democrat etc.

Vom demonstra în studiul nostru că Recep Tayyip Erdoğan nu a venit la putere pentru a respecta un mandat, ci pentru a rămâne. Ca atare, a modelat cu abilitate sistemul politic, l-a construit pe iluzia raportării la trecut, pe aducerea măreției Turciei, precum o trăia cu câteva sute de ani în urmă Imperiul Otoman. Și-a asumat schimbarea din temelii a statului, a moștenirii kemaliste. Ca atare, a creat dușmani reali și imaginari, a jucat când rolul de victimă, când pe cel de binefăcător. A creat o legătură cu adepții săi, poziționându-se împreună cu ei împotriva celorlalți. A schimbat articole din Constituție, a modelat justiția pentru a-i legitima deciziile, s-a folosit de kurzi în funcție de context, a proiectat un stat puternic, încercând să se ridice la nivelul actorilor globali. Când a fost cazul, a călcat peste orice pentru scopul suprem, dar a știut să și sufere, să-și ceară scuze. A crescut treptat rolul familiei sale în politică. Găsim în biografia sa declarații contondente la adresa SUA, Federației Ruse, Germaniei, Marii Britanii, Franței, Italiei etc. În timp ce regimul său se consolida, nivelul de trai, drepturile și libertățile cetățenilor săi se diluau. Ca atare, putem aprecia că Erdoğan a reușit să schimbe direcția statului într-o zonă unde se simte confortabil. Nu trebuie să părăsească puterea, nu trebuie să ofere explicații, ci doar să conducă. Și a reușit să transforme statul după voința sa.

A avut câteva momente cheie în care regimul său putea să intre în istorie. Dar s-a încăpățânat să scrie istorie cu orice risc. Ca atare, a riscat și a rămas la putere. Dacă pleca în 2011, vorbeam azi despre un model al lumii musulmane!